

Boráros és társai

A főváros kertészel a Gellérthegy lejtőit beleültették virággal. Valahány ritkaságot és érdekességet termelt a régi Nagymagyarország; a hegyek, meg a völgyek; a fensíkok meg az Alföld: szorgalmas kezek összegyűjtik és elültetik a Gellérthegyben. Kora tavasztól késő őszig messzi-messzi vidékek sok-sok tarka virága nyílik, füve zöldel, cserjéje lombosodik a Gellérthegyben. Az egész olyan lesz, mint egy gyönyörű, eleven virágmúzeum. Szép és kedves gondolat volt, akárkinek jutott az eszébe.

A Közmunkák Tanácsa viszont régi magyar városokról kereszteli el a főváros új utcáit. A múlt hetekben például az egyik utcát *Lupény-utcának*; a másikat *Zilah-utcának*, a harmadikat meg *Zólyom-lépcsőnek* nevezte el. Utcat kapott *Ujvidék* is, *Brassó* is, *Torockó* is. A *Kassát-teréből* kiágazó egyik utcát viszont *Szikszó-utcának* nevezték el.

Zulejka és Veronika

Ez is szép gondolat, ez is kedves ötlet, bár — őszintén megvallva — egyébként csak a legkritikább esetben tudunk örülni a Közmunka Tanács utcanév-adó politikájának. Tulajdonképpen nem is értjük, nem is tudjuk, hogy ebben a politikában mi a vezető motívum, mik az irányító szempontok. Nem tudjuk, hogy ki csinálja és miképpen csinálja. Annyit látunk, hogy a politika a kelletténél gyakrabban üti bele az orrát az utca-elkeresztelésekbe. Van utcája az áfonyának, az almának, az ágnak, az agyagnak, az abroncsnak és a tövisnek; a tevének meg a tigrisnek; a venyigének és a galagonyának, sőt van utcája Adonisnak is. De mincs utcája Budapesten például *Ady* Endrénnek. Nincs az a szép leány, vagy asszonynev, amelyet egy-egy utcanévvel meg ne örökített volna a Közmunka Tanács. Az ember önkénytelenül is arra gondol, hogy ez a mindenható bíró, mely az utcaneveket kitalálja és a magaszakállára szinte minden rendszer nélkül, a szó szoros értelmében „fünek-fának“ osztogatja, ha egyszer-másszor kedve szottyán: utcanévvel tiszteli meg nőismerőseit és baráti körét. Ha nem így lenne, akkor honnan van, hogy utcája van Ágnesnek, Anikónak, Annának, Vimának, Veronikának és Zulejkának. Utcaja van Ágostonnak, Aladárnak, Ákosnak, Albertnek, Andornak, Antalnak és Baláznak, hogy csak mutatóba említsünk néhányat. Utcaja van a fügének, a fülemülének és a fűrésznek; a fűrjnek, fűznek és fűzérnek. Utcaja van Jankának és Jakabnak; a jácintnak és a gömbnek; Irénnek és Irmának; Lenkének és a levélnek; a lepkének és a levendulának; a körtének, a kőhalomnak és a jávornak; a drámaírók közül pedig utcaja van *Balogh* Tihamérnak. Utcaja van Nagy Jánosnak, meg Kis Jánosnak, de nincsen utcaja *Kiss* Józsefnek.

Az „Aranykacsától“ a „pontykőig“

Ákárhogy forgassuk a dolgot, úgy látjuk, hogy meglehetősen ötletszerűség jellemzi ezeket a névadásokat. Egyébként pedig szórakoztató olvasmány Budapest utcajegyzéke. Érdekes böngészni benne, mert temérdek mulatságos és figyelemreméltó dologra bukkan rá az ember. Minden idők politikai hangulatát tükrözi vissza ez az utca-sematizmus. Az országos és lokális politika nagyságait, kiknek szobor nem jutott, vagy szobor nem juthatott: az utcanevek között örökítette meg a pártpolitika és a lokálpatriotizmus. A legideálisabb idők azok a 150—200 év előtti idők voltak, amikor még a céges házak, a híres kocsmák, a jelesebb boltok, gazdag telek- és háztulajdonosok adták nevet az utcáknak. Ebből az időből marad ránk a Tabánban az *Aranykacsá-utca*, meg az *Aranykakas-utca*. A *Király-utcat* tudvalevően az angol királyhoz címzett száláról nevezték el. Ez a híres, később pedig hirhadt szála tudvalevően a mai *Orczy-ház* volt. *Dob-utca* „a három dobhoz“ címzett vendéglőtől; a *Szerencseny-utca* a „két szerencsenyhez címzett kocsmától“ kapta a nevét. Nagy majorok és konyhakertek tulajdonosairól nevezték el a *Karpfenstein-utcat*, meg a *Conti-utcat*. *Wurm* József vaskereskedő Dorottya-utcai házáról (ma a Magyar Leszámitoló Bank van benne) nevezték el a *Wurm-utcat* és *Spiegel* József ács-telepéről nevezték el a mai Arany János-utca egyik kis mellékutcaját *Spiegel-utcának*. Később, a kiegyezés után a nagy magyarosítási mozgalommal kapcsolatban a városházán is

sorra magyarosították a németnevezű utcákat. A *Freudenthal* nevű pesti polgárról elnevezett *Freudenthal-gassé-t* *Örömvölgy-utca*-ra magyarosították. A *Spiegelgassé-ból* *Tükör-utca* lett. Ebben pedig az a furcsa és az a nevezetes, hogy a megvagyonosodott *Spiegel* 1835-ben nemességet szerzett magának és attól fogva *Tükör* néven szerepelt a *Spiegel-család*. Az utcáját azonban ettől függetlenül *Tükör-utcának* hívták. A *Wurm-utcat* nem merték megmagyarosítani, mert elvégre is nem lehet egy utcát „féreg-utcának“, vagy „kukac-utcának“ hívni. A *Wurm-utca* tehát máig is megmaradt *Wurm-utcának*, bár az öreg vaskereskedő, *Wurm* József, 1832-ben nemességet szerzett és attól fogva „almási *Almay*“ a család neve. Megmagyarosították a *Karpfenstein-utcat* is. És mivel a nagy magyarosítási mozgalom idején már senki sem tudta, hogy *Karpfenstein*: családnév, így aztán a *Karpfenstein-utcaból* *Pontykő-utca* lett. *Pontykő* néven szerepelt ez az utca egészen a legutolsó időkig, míg aztán néhány esztendővel ezelőtt vissza *Karpfenstein-osi*-tolták.

Volt egy időszak, az 1839. évi nagy árvíz után, amikor revízió alá vették Pesten az utcaneveket és királyairól nevezték el az utcákat és tereket. 1848-ban viszont a 48-as idők jelei kaptak utcát Budapesten. A Bach-korszak után megint föllángolt a nemzeti gondolat és ez a nagy fölbuzdulás is nyomot hagyott a főváros utcanévlisztáján. A kiegyezés után viszont a főhercegek és főhercegnők kaptak utcát és teret. *Albrecht* főherceg, *Gizella* főhercegnő, *Mária Valéria* főhercegnő és „Főherceg Sándor“, meg a „Koronaherceg“ szintén ebben az időben jutottak utcához. A mai *Sándor-utcat* ekkor nevezték el „Főherceg Sándor-utcának“. Ebben pedig az az érdekes, hogy a *Sándor-utca* több mint kb. 130 esztendővel ezelőtt még „*báró Sándor-utca*“ volt. A később grófi rangra emelt báró Sándoroknak ugyanis ebben az utcában volt a majorjuk.

Miért Szveteney ucca a Szveteney ucca?

Érdekes a története a *Szveteney-utcának* is. Dr. *Szveteney* Márton ügyvédnek hatalmas háza volt ebben az utcában. Ezt a házat kaszárnya céljára bérelte a hadügyi kormány a Bach-korszakban. A városi tanács aztán itt kisebb utcát nyitott és *Szveteney* csak olyan feltétellel engedett kihasítani a telkéből két utcára valót, ha mind a két utcát róla nevezik el. Azt követelte, hogy az egyik utcát nevezzék el *Szveteney-utcának*, a másikat pedig *Márton-utcának*. A tekintetes tanács azonban csak egy utcát volt hajlandó engedélyezni a szerény fiskálisnak. Ezt aztán máig is *Szveteney-utcának* hívják.

Boráros terét viszont nem azért hívják *Boráros-ternek*, mintha itt lett volna valamikor a pesti borpiac. *Boráros* János a XIX. század fordulóján városbírája volt Pestnek és ő volt egyúttal a polgárörtség ezredese. *Borárosék* Győről költöztek Pestre. *Boráros* János apja még érvágó borbély, aki a pesti görög egyház hagyományai szerint Macedóniából származott Magyarországra. Tulajdonképpen nem is *Borárosnak*, hanem *Vorárosnak* hívták az öreget. A német Pesten azonban megmagyarosodott a család és ép a magyarsága miatt tüntette ki a pesti bírót a hálás utókor azzal, hogy a főváros egyik nagy terét keresztelte el róla.

Érdekes különben, hogy 397 családnév szerepel Budapest utcajegyzékében; a 397 család közül 37 több ízben is szerepel. Van olyan, kinek nemcsak utcaja, hanem tere is van. Érdekes az is, hogy két hercegről, 32 grófról és 13 báróról nevezték el utcát Budapesten. Tere és utcaja van például *Almássynak*. De hogy a sok közül melyik ez az *Almássy*, az nem derül ki az utcanévből. Művelődéstörténetünkben ismeretes egy *Almássy* István nevű kassai bíró, aki 1635-ben halt meg, de nem valószínű, hogy erről nevezték el a teret. Ismerjük a történelemből *Almássy* Pál nevét, aki 1849-ben, mint a nemzetgyűlés elnöke, kimondta az elszakadást Ausztriától. Azonban nem valószínű, hogy a teret és utcát erről az *Almássyról* keresztelték volna el, mert az a hatalmas, kertes terület, amelyből az „*Almássy-ternek*“ és

utcanak való területet kiszakították, egykor a *zsadányi Almássyaké* volt. Ebből a családból származnak a *zsadányi* és *sarkadi Almássy* grófok is. Viszont ezek csak egy s-el trják a nevüket; érthetetlen tehát, hogy a Közmunka Tanács miért írja két s-sel. Nem értjük azt sem, hogy az *Ányos-utcat* a költő pálos szerzetes után miért nem *Ányos Pál-utcának*; az *Apor-utcat* a naplóíró *altorjai báró Apor* Péter után nem *Apor Péter-utcának* nevezik. azt se tudjuk, hogy a *Balassa-utcat* melyik *Balassáról* nevezték el. A lexikon ugyanis hét *Balassáról* tud. *Balassa* Bálintról, a költőről; *Balassa* Jánosról, az orvos-professzorról. Ezenkívül van két újságíró és egy nyelvtudós *Balassa*; végül van — *Falu* Tamás, a költő, regényíró és közjegyző, akit tulajdonképpen *Balassa* Lajosnak hívnak.

Falk Miksa mondása

A publikum, sajnos, az utcanevek legtöbbször nem tudja, hogy ki volt, mi volt, akiről az utcát elkeresztelték. De egy sereg utcanévről alighanem maga a Közmunka Tanács sem tudja, hogy kiről és miért nevezték el. Hányan tudják például, hogy a *Budenz-utcának* az uralaltáji összehasonlító nyelvész tudósa; az *Abel Jenő-utcának* a kitünő görög filologus; a *Valero-utcának* a selyemfabrikás; a *Lázár-utcának* pedig nem az igazságügyminiszter, hanem egy kertész; a *Barabás-utcának* *Barabás* Miklós, a híres festő; a *Flór-utcának* a *Rókus* egy kitünő orvosa adott nevet. De kiről nevezték el az *Eötvös-utcat*? Mert a báró *Eötvösök* között négy híres ember is volt és ezek között *Eötvös* József, a miniszter és *Eötvös* Lóránt, a világhírű tudós egyaránt megérdemelték, hogy utcát nevezzenek el róluk. Azt se tudjuk, hogy a *Csáky-utcat* gróf *Csáky* Albinról, a liberális eszmék miniszteréről nevezték-e el, vagy pedig ama jószívűről nevezetes *Csáky* László országbíróról, akiről a „*Csáky* szalmája“ szállóige maradt ránk örökségül. Van egy *Doboz-utca* is. Vajjon ezt az utcát ama *Doboziról* nevezték-e el, akinek a felesége a hitvesi hűség mintaképe volt?

A nagy publicista és politikus *Falk* Miksa is kapott halála után utcát. *Falk* Miksát, a *Pester Lloyd* egykori főszerkesztőjét, a budai lövészegyesület díszlövészé választotta. *Falk* Miksa akkoriban mondta, hogy minden kitüntetés között erre a legbüszkébb.

— Világéletemben sok sikerem volt, sok kitüntetés ért, de a díszlövészre vagyok a legbüszkébb minden kitüntetésem között, mert ehhez jutottam a legártatlanabbul. Ezért nem kellett megdolgoznom. Nagy dolog az is, ha utcatulajdonos az ember Pesten — mondta mosolyogva *Falk* Miksa, — de azért szívesebben vagyok én eleven díszlövész, mint halott utcatulajdonos!

Ime, így értékelte *Falk* Miksa az utca-tulajdonosságot.

Pásztor Mihály

Amerika tervei a búza-termelés csökkentésére

Washingtonból jelentik: *Wallace*, az Egyesült Államok földművelésügyi minisztere a következőkben ismertette az amerikai búza-termelés csökkentését célzó tervét: A búzára körülbelül bushelenként 30 cent forgalmi adót vetnek ki, amelynek 150 millió dollárra becsült évi hozadékát a mezőgazdaság segélyezésére fordítják. Ennek ellenében a bevett területek aránylagos csökkentését követelik. A terv egyelőre 3 évre szól és a jövő természetben a bevett területek csökkentése nem haladja meg a 20 százalékot.

Magyar Légiforgalmi Rt
IV, Váci ucca 1 ♦ Telefon 80-8-88

NYARI MENETREND

7.15 13.40 ind. BUDAPEST ér. 13.20 18.55
8.50 15.00 ér. WIEN ind. 12.05 17.30

Naponként, vasárnap kivételével.

Az autobusz Váci-utca 1. szám alól 40 perccel a repülőgép indulása előtt indul.

Kombinált repülő-autobusz és hajójegyek a Budapest—Wien vonalon 52.— pengős árbán oda-vissza.

Levelet és csomagjait küldje légipostán! Menetrendet vagy díjszabást kívánatra bérmentve küldünk.